

MEMORIE.

MEMORIE

NOOPENDE DE OORZAEKEN DER GEWELDIGE

OVERSTROOMINGEN

EN

STILSTAND DER WATEREN;

OP DE MEIRSCHEN EN LEEGE LANDEN,

GELEGEN LANGS

DE LEYE, OPPER- EN NEDER-SCHELDE;

GEDUERENDE DE JAEREN 1816 EN 1817.

TOT GEND,

UYT DE DRUKKERYE VAN G. DE BUSSCHER EN ZOON.

—
1817.

MEMORIE

Noopende de oorzaeken der geweldige overstromingen en stilstand der wateren op de meirschen en leege landen , gelegen langs de Leye , de Opper- en Neder-Schelde , geduerende de jaeren 1816 en 1817 ; alsmede over de mid-delen om daer in voor het toekomende te voorzien. Opgesteld op het verzoek der bezonderste heeren proprietarissen der Provincie van Oost - Vlaenderen , en aen hun aangeboden door de ongeteekende administrateurs hunner goederen. (1)

MYNHEEREN,

Van wege U-Eden. geduerig gevraegt zynde ons gedagt over de oorzaeken der overstromingen en stilstand der wateren op de meirschen en leege landen langs de Leye , de Opper- en NederSchelde gelegen,

(1) Deêze Memorie is door de bezonderste heeren proprietarissen der meirschen ende landen , gelegen langs de Schelde en Leye , overgedregen aen de Vergaeding van de edele heeren Staeten der Provincie van Oost-Vlaenderen , den 14 July 1817 , benevens een naeder verhoog van hunnen t'wege gedaen , ten eynde van de uytwerking te bekomen van het gene daer by vervat en het gemeene welzyn vereyacht,

en wel naementlyk over den oorsprong der ongehoorde overstromingen van 1816 en 1817; voorders over de middelen om voór het toekomende diergelijke ongelukken, zoo veel mogelyk, te voorkomen; en gemerkt U-Eden. inzicht is op eene kragtige wyze te vervolgen de uytwerking van al het gene het algemeyn welzyn betreft, zoo zullen wy alhier aen U-Eden. verzoek en lofbaere inzigten tragten te voldoen.

Om dan dit heylzaem oogwit te bereyken, zullen wy voorstellen de volgende bemerkingen eenigzints wydloopig, dog misschien nog te kort voór het gewigt der materie.

Sedert verscheyde jaeren zyn van alle kanten bittere klagten ontstaan, en wel naementlyk sedert twee jaeren zyn deéze klagten ten hoogsten geklommen.

Men beklaegt zig dat, dóór gebrek van een goed bestier der wateren tot Gend, het rykste deel deézer provincie van tyd tot tyd verbaezende overstromingen en onrekenbaere schaede te lyden heeft.

De eygenaers en gebruykers der landen en meirschens langs de Leye, de gene der Opper- en Neder-Schelde, beklægen zig dat men het water tot Gend te weynig laet loopen en eene tegenstrydige ontlastinge geeft, waer dóór de overstromingen te langdueriger zyn.

De proprietarissen langs de Moervaert, Zuyd- en Lange-Leede beklægen zig dat men hun te veel water toezend.

De schippers, en wel naementlyk de fabricanten tot Gend, klægen niet min dat men aldaer het wa-

ter der Opper-Schelde te veel laet loopen , dat men in tyd van vloed den regten loop van het water belet, dat die van Wagtebeke en Moerbeke alleen de wateren schynen te gebieden ; dat zy in het midden van eenen buytengewoonen vloed , weten te doen sluyten dry rivieren , te weten de Moervaert , de Zuyd-Leede en Sassche-vaert , welke nogtans aldermeest kunnen en moeten medehelpen tot het voorkomen van algemeyne overstromingen ; dat men alzoó alle de wateren der Leye , benevens de gene der Opper-Schelde , te gelyk in de Neder-Schelde werpt , waer doór 'er geenen val in de Neder-Schelde en blyft , en dat alzoó hunne watermolens buyten alle werkzaamheid worden gesteld.

Aldus laet een ider zyn misnoegen hooren , en meynt geregt te zyn om te beroepen eene remedie tot het beletten van het kwaed dat hem schaede veroorzaekt ; even al of de masse der wateren in elk jaer en in elk saisoen de zelve moest wezen , al of 'er geene physique oorzaeken konden voorkomen die de quantiteyt konden meerder of minder maeken , en al of het altyd mogelyk waere eenige te ontlasten zonderan dere te beschaedigen.

Elk der belanghebbende partyen heeft daer over beurtelings klagten gedaen en memorien ingegeven ; maer elk in het byzonder heeft maer gesproken op het gene zyne particuliere belangen betrefte. Dan gemerkt deéze belangen uytterlyk verschillende zyn , zoo moesten de klagten en beroepen remedien ook tegenstrydig aen elkander wezen , en daer uyt vol-

gen dat den genen die daer over regt moest doen zig zeer verlegen vond, en maer halve of wankelbaere middelen gebruykte.

Uyt alle dies mag men besluyten dat de verschillende intresten en de wyze van iders regt te berekenen eene verwerring heeft gemaekt in de algemeyne klagten en in het doen van regt aen elke belanghebbende partye, in het byzonder.

Deéze klagten, den haetelyken twist, en de schaedelyke gevolgen zullen meer en meer aengroeyen, indien deéze zoo verwerrende klos niet onthaspelt en word; en inderdaet het schynt eene moeyelyke zaak zoo veel verschillende belangen ten genoegen van een ider over-een te brengen. Nogtans deéze moeyelykheyd verdwynt wanneer men dunkt dat de verscheyde belanghebbende zig moeten vergenoegen met het regt dat de gelegendheyd van hunne eygendommen, de natuerlyke reden en de wetten hun geéven.

'T is dit, Mynheeren, 't gene wy ter goeder trouw, zoo veel ons mogelyk is, voór het algemeyn welzyn zullen tragten te ontlitten. Maer inder daed het pynigt ons dat de gesteltenisse der zaak verheyst de werkingen van andere tegen te spreéken; dog indien wy ons, doór de moeyelykheyd der materie, ergens misgrypen, wy zullen niet beschaemt zyn van ongelyk te erkennen wanneer iemand onpartydig het beter zal bewyzen.

Om dan tot ons oogwit te geraeken, agten wy noodig voór-af eenige algemeyne bemerkingsen te doen, over het effect der wateren, en het regt in het bestier der zelve, om dat deéze bemerkingsen moeten dienen

tot klaerder bewys van het onbetwistelyk regt dat d'eenre belanghebbende partye altyd heeft gehad en moet behouden op de andere, over-een-komstig met de natuerlyke reden, de oude en nieuwe wetten daer toe betrek hebbende.

EERSTE BEMERKING.

Van alle tyden en in alle landen hebben de hooge gronden, uyt hunne natuerlyke gelegentheyd, het regt van hunne wateren te ontlasten langs de leege gronden. Dit is een regt van servitut spruytende uyt de gelegentheyd van den grond, over-een-komstig met den civilen wetboek, art. 640.

Zyn dan de leege gronden, by voórbeeld de gene van Wagtebeke, Moerbeke of andere parochien, alzoo aen meerder overstromingen onderworpen? T'is dat de natuer dit alzoo gewilt heeft. Lyden zy uyt dien hoofde meerder schaede, en zyn zy daer doór van minder weérde? Hunne bezitters hebben die verkregen in evenredigheyd van de weérde gerekent op hunne schaedelyke gelegentheyd: de grond-lasten zelfs zyn om die reden op eenen leegen tax gestelt.

TWEEDE BEMERKING.

Het is algemeyn bekend dat onder de classe der hooge meirschen en landen dezer provincie, gerekent worden de gene langs de Leye, en wel naementlyk de gene langs de Opper-Schelde; en onder de classe der leege meirschen en landen, de gene langs de

Neder-Schelde, langs de vaert van Brugge, de Sassche-Vaert, de Moervaert, de Zuyd en Lange-Leede.

DERDE BEMERKING.

Het is ook algemeyn bekend, dat, ten tyde van eene overstroming, de Opper-Schelde alleen zig kan en moet ontlasten langs de Neder-Schelde; en dat de vaert van Brugge, de Sassche-Vaert, de Moervaert, de Zuyd-en-Lange-Leede, die elkanderen helpen, meer dan vergenoegen tot ontlastinge der Leye.

VIERDE BEMERKING.

Dat men langs de Leye en Opper-Schelde moet aenmerken twee verschillende overstromingen, te weeten : gewoonelyke en buytengewoonelyke.

Doór eene gewoonelyke overstroming verstaet men de gene schier jaerlysch min of meer voórvalt in den winter. Deéze overstroming, van het grootste nut en zelfs zeer noodzaekelyk voor de meirschen der Schelde en Leye, mag heel den winter dueren, en voór deszelfs ontlasting moet men niet anders volgen als het oud gebruyk, en de wetten en reglementen daer ontrent gegeéven. Deéze bewyzen dat men tot Gend de voórschreeven meirschen van het winter-water altyd ontlast heeft, met geduerendé de maend maerte, zoo veel mogelyk te ligten a le de balken en schoven aen de St. Lievens en Keyzer-poorte, onder het Vyf-wind-gat en de Water-molen-brugge. Dat, om daer van het gewenscht effect te genieten, alsdan

gesloten wierd de opening der Wal-poort-brugge, om alzoo de Schelde te scheyden van de Leye, die haere ontlastinge bewerkte langs de vaert van Brugge, de Sassche-Vaert, de Moervaert, de Zuyden-Lange-Leede; dat de voornoemde opening onder de fransche regeéring was vastgesteld op den 5e. ventôse (23 february) van ieder jaer, en dat de zelve moest voortsdueren tot 'er tyd men van Gend tot Audenaerde ontlast was van den overvloed der wateren, alles over-een-komstig met het Arrêté van den 13 vendemiaire 10e. jaer, (5 october 1801), art. 1 en 2, (1) gegrond op de oude wetten en reglementen.

Voorts blykt by het Reglement van den 6e october 1740, vyfden placcaet-boek van Vlaenderen, f. 708, art. 6, dat men tot Gend van den 5 maerte tot den eersten october van elk jaer de wateren niet en mag houden boven den zomerpyl, op eene boete van 300 guldens,

(1) Art. 1. Toutes les écluses, vannes et retenues d'eau de la ville de Gand, qui servent à la décharge des eaux de la rivière de l'Escant, seront entièrement ouvertes jusqu'au radier le 5 ventôse de chaque année, et resteront dans cet état jusqu'à l'entière évacuation des eaux surabondantes.

Art. 2. Lorsque les grandes inondations auront cessé, et que la baisse des eaux se sera fait sentir à Audenaerde, on pourra fermer les écluses le 6, 13, 20 et 27 de chaque mois, à huit heures du matin, pour faire la petite navigation, et fournir les eaux nécessaires aux blanchisseries, moulins et manufactures; on ouvrira les écluses le lendemain à la même heure pour donner un écoulement aux eaux, on les fermera de nouveau pour la grande navigation, le 9, 16, 23 et 30, à huit heures du matin, et on les ouvrira le lendemain à la même heure.

en te moeten betaelen schaede en intresten doór de gene daer aen contrarie werkende. (1)

Doór buytengewoonlyke overstromingen verstaet men die de welke doór overvloedige en aenhoudende regens het water zoo hoog brengen dat landen, huizen, bruggen en wegen onder water komen, en wel naementlyk als dit in de lente of in den zomer gebeurt. Alsdan, zoo haest men dit perykel ziet naederen, moet men volgens gebruyk en wet alle hulpmiddelen te saemen doen werken, en overal openen alle de ontlastingen dienende tot afleiding van de wateren der Leye en Opper-Schelde, dit zoo lang de omstandigheden, in zulk geval het vereysschen, ingevolge art. 1 van het voórnoemde Arrêté.

VYFDE BEMERKING.

Men bekent dat de schipvaart en de fabrieken, in de gevallen by de vierde bemerking vermeld, vertraegingen in hunne werkingen ontmoeten; dog zy moeten daer ontrent redelyk zyn en geduld oeffenen. Zy moeten bekennen dat den landbouw bestaen heeft voor de fabrieken, dat'er over veertig jaeren maer vier water-molens tot Gend en waeren, in den tyd 'er alsnu twaelf zyn die met het water der Schelde en Leye

(1) Deeze wet, die men volstrekt dient te volgen, word weynig in aendagt genomen, zoo andermael is gebleken dat den 29 juny laestleden, wanneer men tot Gend, zonder eenige reden, het water heeft opgehouden tot zeven duymen boven den zomerpyl, tot naedeel van verscheyde meirschchen, en teenemael tegenstrydig aen het arrété vier dagen te vooren genomen door den Gouverneur *ad interim*, de daer provincie.

hunne werkinge doen, en dat deze maer opgeregt en zyn onder vast besprek van stil te liggen voor den tyd dat hunne werkingen tegenstrydig zouden weêzen aen den landbouw of schipvaart; dit op eene boete van duysend guldens.

Men moet ook in aendagt nemen dat het water, uyt zyne natuer, behoort aen den landbouw, als noodig aen het wassen en vermenigvuldiging der planten en vrugten, die altyd den meesten bron-ader van den rykdom onzer provincie is geweest. Den landbouw, den welstand en verbetering van onze landen, ryke weyden en meirschen, hangt ten grooten deel af van een goed bestier der wateren.

Wie kan dan onverschillig zyn aen het ongeluk dat men ten deêzen jaere onder het hoórñ-vee heeft ontmoet langs de Schelde en Leye? Is het niet bekend dat daer van eene groote menigte is gestorven uyt oorzaeke alleen, volgens verklaring der experte, van het nat voedsel dat het hoórñ-vee heeft moeten neêmen op het eynde van 1816? Waer het dan niet te vreezen dat deêze ziekten meerder en meerder zouden worden, indien'er niet gezorgt en wierd om de schoone meirschen en weyden dezer provincie te bevryden van den overvloed en stilstand der wateren? Wanneer het hoórñ-vee eens zoude ontbreêken, zoude den landbouw niet moeten stil-vallen, en zoude men alsdan niet zien bewaerigen het oud-spreêkwoórd der vlaemsche landslieden: *armoede in den stal, armoede over al!* Volgt uyt alle dies dan niet dat men de voórdeelen van den landbouw moet beherti-

gen, en daer aen in alle gevallen den voórratig geéven, bezonder in deéze tyden dat dit punt schier alleen aen ons vernuft is overgebleven.

Dit zy nogtans gezeyt zonder te willen beschaedigen de scheepvaerd, de fabrieken en bleekeryen, aen wien een goed en regtzinnig bestier der wateren in voorgaende tyden, zoo veel mogelyk, het noodig water heeft bezorgt en nog kan bezorgen.

Naer deéze bemerkingen, gaen wy over, Mynheeren, tot eene goedtrouwige ontvouwinge der oorzaken en omstandigheden van de overstromingen deézer laeste jaeren.

Overstromingen van de jaeren 1816 en 1817.

Wy moeten en willen voor af bekenen dat de eerste oorzaak deézer overstromingen geweest is de overvloedige en aenhoudende regens, de welke in d'eerste daegen van meye begonst zyn en geduert hebben tot in het begin van den winter. Niet te min, zal men uyt het volgende laeten oórdeelen of deéze overstromingen oyt zoo groot en langduerig zouden geweest hebben, indien men tot Gand in het werk hadde gestelt de middelen die onze voórzaeten in diergelyke gevallen hebben gebraykt, die de placcaeten en reglementen voorschryven, en gesproken zyn uyt eene langduerige ondervinding.

Wanneer de overvloedige regens met het begin van mey begonst waeren, niemand en konde in den eersten oogenblik vermoeden dat deéze, in zulk een jaergetyde dusdaenig zouden hebben voortgeduert, en alzo

en hadde men geene vreese of agterdunken over het kwaed dat daer uyt konde volgen. Dus en wierden 'er geene voorzorgen genomen; alle de sluysen bleeven tot Gend gesloten, even als in het midden van eenen droogen zomer; en inder daed tot in het begin van juny konde zig niemand met reden beklagen over de onwerkzaamheid van de Directeurs en Inspecteur der wateren.

Maer wanneer men op het eynde van juny konde en moest bemerken dat de regens niet op en hielden; dat de Leye en Opper-Schelde op verscheide plaetsen begonden over-te-loopen, en eene menigte van meirschē overwaterden, in den tyd het gras in zynen vollen wasdom stond, was het dan den oogenblik niet om alle de ontlastingen tot Gend te openen, in der manieren als hier vooren by vierde bemerking aengewezen? Dit en gebeurde nogtans niet; de Leye bleef in de Schelde loopen en het Tol-Huys bleef gesloten. Aldus moesten de Opper-Schelde en Leye t'saemen tegen den vloed der Neder-Schelde vegten om hun aldaer te ontlasten; en aldus ook moesten deēze rivieren opzwellen, en in hunne ontlasting vertraeging ontmoeten.

Het is klaerblykelyk, dat wanneer men twee rivieren in een laet loopen, de ontlasting zoo spoedig niet en kan geschieden; dan als men dry of vier ontlastingen te gelyk laet werken. Het is dan ook klaar dat aldus het water der Schelde en Leye moest opzwellen, meer als zoude gebeurt hebben indien men de vaert van het Sas aen het Tol-Huys geopent hadde, zoo de natuerlyke reden, de wetten en gebruyk vereyschten, en bewezen is by de 1e, 2e en 3e bemerkingen.

Deézen heylzaemen middel wierd nogtans niet gebruykt, de overvloedige regens bleeven voortdueren, en alzoo vermeerderden de klagten.

Ondertusschen de vergaeding der Provinciaele Staeten haere zittingen geopent hebbende op den 3 juny 1816, hebben twee leden der zelve zig de lofbaere moeyte gegeéven van te onderzoeken d'oude gebruyken, de placcaeten en reglementen, de gedaene vertoogen, en aldus alles wat betrek hadde tot het bestier der wateren. Zy maekten uyt alle dies eene memorie die niet konde missen van zeer voldoening te weézen, aengezien zy daer in herhaelden het gene door onze voorvaderen zoo dikwils gezezt en met goeden nytval gedaen was. Deéze memorie wierd gelezen in volle vergaeding der Staeten, zy behaalde verdienden lof, en hadde wel behoort gevolgt te worden; maer het schynt dat zy in haere geboórtte zelfs is gestorven.

Daer by word onder ander beweezen dat wanneer 'er eenig perykel van vloed te vreezen is, men gehouden is tot Gend *put te maeken in de rivieren* doór het openen der sluysen; en daer by word ook geduerig beroepen de ontlasting der wateren langs de Sasschevaert; gevolgndlyk de opening der balken van het Tol-Huys, als zynde aldaer den kortsten en bequaemsten weg naer de Zee voor de ontlasting der Leye. Dog men heeft het contrarie bevrogt, en daer uyt hebben de eygenaers der meirschen langs de Moervaert gemeynt een groot vóórdeel te genieten, en laeten blyken dat zy daer in eenigen invloed hadden.

Want daer ontrent hebben zy reeds hunne mey-

ning geüyt , by brief van den 27 july 1816 , geplaatst in den journal van Gend , n°. 210 , wanneer zy aldaer hebben gezeyt dat zy niet goed en keurden dat den overvloed van water zig zoude ontlast hebben langs de Sassche-vaert , de Moervaert en de Zuyd-Leede. Zy hebben nogtans in den zelven tyd moeten erkennen dat den grond aldaer leeger is , en het water met meerder snelheyd afloopt ; maer zy willen doen bemerken en in rekening doen gelden dat aldaer den overvloed van water meerder overstromingen en grooter schaede kan veroorzaaken als langs de Neder-Schelde , en dat alzoo , om de eerste te bevryden , men de toegeëvendheyd moet hebben van de tweede wat meer te laten lyden.

Maer zy en hebben de zaake geenzins ingezien zoo zy is ; want wie kan twyffelen dat als men de Neder-Schelde overlast en overstromingen veroorzaekt , men alzoo ook niet vermeerdert en verlengt de overstromingen der Schelde en Leye die in zulke geval tegenstand in de Neder-Schelde vinden ?

Dit alles is aen U-Ed.^{ca} geenzins onbekend , en elk gedunkt zig wat schaede van Gend tot Doornyck , en van Gend tot Cortryck aen U-Ed.^{ca} proprieteyten veroorzaekt is , doór het overstromen der Schelde en Leye , tot twee maelt toe , van in de maend juny tot in het midden van september , en aldus in het midden van den zomer , in den tyd'er geenen druppel water over de oevers der Moervaert en is gevloeyt. Het is even bekend dat tot half mey 1817 , naementlyk langs de Opper-Schelde , een ongelooflyk getal

meirschen nog onder water stonden , en nóg bestaen waeren met het gras van het jaer 1816 , het gene daer op gantsch is verrot.

Vòorders moet hier nog in aenmerking vallen het groot verschil tusschen het getal van bunderen gelegen langs de Schelde en Leye , en het gene langs de Moervaert , alsmede het groot verschil van prysweerde tusschen de eene en de andere. En of nu alle deéze waerheden nog zoo overtuigende niet en waeren ten vóordeele der proprietarissen langs de Schelde en Leye , nog zouden de beschermers der Moervaert ten minsten gevoelig moeten worden aen de bittere klagten die rond hunne ooren zwieren van wege zoo veel ongelukkige die vóór hun hebben de reden , het natuerlyk regt , de wetten en oude gebruyken by onze voórschreéven bemerkingen aangewezen.

In het begin van augusty 1816 , het Tol-Huys nog altyd gesloóten zynde , de klagten vergrootende nae maete van de geduerige vergrooting van den vloed , wierd eyndelinge besloóten de balken van het Tol-Huys te ligten ; maer 'er wierd ook in den zelven oogeblyk vastgesteld de Moervaert te sluyten.

Alsdan bleéven nog werken de Sassche-vaert , de Zuyd en Lange-Leede ; maer de Zuyd-Leede , wierd wel haest ook gesloóten. De vaert van het Sas aldus van twee mede-helpers berooft , en konde alleen niet bewerken de ontlasting der wateren die het Tol-Huys konde toezenden , en aldus niet bezorgen het gewenscht effect voor de Schelde en Leye.

Bovendien het toeleggen der Zuyd-Leede en Moervaert hadde nog een ander ongelukkig gevolg, te weten de overstroominge van een deel der parochien van Wynkel, Deste'donck en Oostacker. Den Meyer der laestgenoemde parochie, zelve mede-lid der Staeten deézer provincie, bezield met het algemeyn welzyn, hadde de kloekmoedigheyd van daer over dringendé vertoogen te doen. Hy stelde vast met het decreét van den 18 maerte 1771 dat men de voorschreéven parochien versmoorde met eene rivier die t'hunner ontlasting en t'hunnen koste gemaekt was, alhoewel, volgens den 8 artikel van het zelve Decréét, deéze rivier altyd moest vry gehouden worden van alle beletselen aen den loop van het water. Niet te min de stem der goede reden wierd verdooft, en de verdrukte der Zuyde-Leede en behaelden geen meerder voordeel als de gene der Schelde en Leye.

In den zelveu tyd overkwaem een ander geval die de overstroomingen der Schelde en Leye tot den hoogsten graed moest brengen.

D'Heer Imschoot, tot Gend, had eene zee-sloep doen maeken die op den 23 augusty 1816 nevens het kasteel nog op de werf lag, en de welke hy verlangde om op den 24 der zelve maend in het water te mogen laeten. Maer dit en konde niet geschieden of men moest tot Gend de sluysen sluyten en de rivieren op het winterpyl brengen. Men stemde daer in toe, met last van 24 uren daer naer alle de sluysen wederom te openen; maer dit laeste wierd aen het Tol-Huys niet volbragt in het midden van eenen buytengewoonen en verderflyken zomer-vloed.

Aldus de Opper-Schelde en Leye wederom van alle hulpe berooft, en, doór de voórschreéven bewerkinge, hunne overstroominge zeer vergroot zynde, deden de ingezetene van Drongen hunne klagten aen M. Van B*****, lid der commissie van het waterbestier. Deézen heer, overtuygd van de waerheyd, schreef aen den Inspecteur van den Waterstaet om de openinge van het Tol-Huys te bekomen. Eene schriftelyke antwoorde liet bemerken dat men aen deézen laesten hadde doen gelooven dat de verhooging van het water tot Drongen niet voórtskwaem uyt het sluyten van het Tol-Huys, maer doór het overvloedig water dat afkwam van den kant van Harelbeke; het geene just eene reden te meer was om het Tol-huys te openen. Den Inspecteur van den Waterstaet moest daer van ook overtuygt zyn, want hy schreef dat hy ten zelve daege, 29 augusti, het Tol-Huys zoude doen openen en geschreéven hebben nae het Sas, om zoo veel mogelyk, de sluisen te doen trekken. Heeft hy dit gedaen, zoo men gelooft, men heeft ten minsten aen het Tol-Huys aen zyne bevelen niet volkomen; want aldaer was op den 3 september nog alles gesloten, zoo bewyzen de schriftelyke orders van M. Van H**** Ingenieur van den Waterstaet.

Dit gedrag en de aenhoudende regens vermeerderden zoodaenig den vloed, dat men langs de Schelde en Leye eene tweede overstroominge ontmoette veel groonter als de eerste.

Wanneer het wederom te laet was, zag men den misslag, en men beveelde, op den 3 september on-

trent den avond de openinge van het Tol-Huys, en den 4 september wierd bevolen de openinge van de Moervaert. Het eerste gebeurde, maer het tweede niet, en de reden daer van is ligt te begrypen.

Niet tegenstaende alle deéze redenen en ondervindingen, weet men dat eenige persoonen nog altyd blyven volherden om als eene wet of vast gebruyk in-te-voeren en te doen gelooven dat de Opper-Schelde en Leye zig moeten ontlasten langs de Neder-Schelde, en aengezien dit het bezonderste punt is waer uyt het meeste kwaed is gevolgt en zal blyven volgen, niet alleen voor den landbouw, maer ook voor de schipvaert en voor de fabrieken, zoo agten wy noodig dit punt wat naeder te behandelen.

Ten dien eynde herhaelen wy als by de tweede bemerking aangewezen, dat de Opper-Schelde zig kan ontlasten langs de Neder-Schelde, en dat de Leye dit nog gemakkelyker kan doen langs de vaert van Brugge en den genen van het Sas van Gend, de Moervaert, de Zuyd en Lange-Leede. De benaeming alleen van *Sas van Gend* geeft reeds te kennen dat onze vórvaderen deézen vaert hebben gemaekt en aenzien als eene noodige ontlasting der wateren nae de Zee; want deéze benaeming van Sas van Gend is even zoo veel te zeggen als ontlasting of sluisen van Gend.

De afgelegentheyd der Zee, langs de vaert van het Sas, is vier uren, en langs de Neder-Schelde, ten minsten acht-en-twintig uren. Het is dan veel gemakkelyker den overvloed van water te zenden naer de Zee dóór den kortsten dan wel dóór den langsten weg.

Bovendien op het Sas van Gend zyn sluysen om t'elkens noodig den vloed der Zee tegen-te-houden. Langs Antwerpen heeft men dit gemak niet voor de Neder-Schelde : deéze stoot alle twaelf uren geduerende vier uren, haeren vloed terug tot Gend toe, dus op twaelf uren kan zy maer acht uren afloopen.

De vaert van het Sas heeft als voorzeyd, tot het afleeden der wateren van de Leye genoegzaame hulpe; eerst aen de vaert van Brugge; ten tweeden aen de dry arms in welke zy haeren vloed verdeelt, te we- in de Moervaert, de Zuyd en Lange-Leede.

De twee eerste ontlasten hun water in de Durme, en van daer in de Neder-Schelde tot Thielrode.

De laeste, te weten de Lange-Leede is een zeer magtig rivierken, het ontlast zig op korten tyd in de Zee langs den polder van Canisvliet. Het is gemaekt by Decreet van den 26 april 1775, ten verzoeken en ten koste der proprietarissen langs de Leye, en alleen tot beter ontlasting der zelve. De bekosting daer van belooopen hebbende tot 210000 guldens is verdeelt en betaelt als volgt :

Door de administratie van den Audenburg. fl.	105000
Kortryk.....	75000
Meenen.....	10000
Ipren.....	9000
Warneton.....	8000
Wervick.....	3000

Fl. 210000

Gemerkt dan de Lange-Leede gemaekt is ten verzoeken en ten koste alleen van de proprietarissen langs

de Leye, is dit niet een onbetwistelyk bewys dat de ontlasting der Leye altyd heeft geweest, en nog is, doór het Tol-Huys in de vaert van het Sas, en doór de Moervaert waer uyt de Lange-Leede haer begin neémt; want anders, als het Tol-huys voór de Leye zaude gesloten blyven, het waer onmogelyk haeren vloed te brengen in eene rivier *daer toe alleenlyk gemaekt.*

Nogtans M. Van H****, Ingénieur van den Waterstaet, wilt beweëren dat de ontlasting der Leye langs de Neder-Schelde is. Waerom hy zoo spreekt, schynt een ider te vatien; maer de reden waer op dit steunt zal hy niet bewyzen.

Er valt nog byzonder in aendagt te neémen dat wanneer men in eenen vloed de Opper-Schelde en Leye naer de Neder-Schelde zend, dat dit gebeurt langs de twee bruggen aen de Keyzer-poort, het Vyfwindgat, het kleyn Scheldeken aen de Capucynen, den Watermolen, den Volmolen, de Pas-brugge en doór de sluyzen aen de Visscherye; boven dat de groote masse van water, die zig ten tyde van vloed bevind in de Dampoortsche meirschen, ook naer de Neder-Schelde moet.

Als men dan overdunkt dat alle deze ontlastingen dry mael meer water naer de Neder-Schelde zenden als deéze kan zwelgen, onder ander aen het vejr tusschen Gendbrugge en Heusden, en agter de herberg het Zwaentjen tot Melle, alwaer de Schelde noyt en kan overstroomen doór de verhevendheyd van haere oevers, zoo is het klaer dat men tot Gend de Neder-Schelde overlast, het gene tegenstand veroorzaekt en by gevolge moet vermeederen en langer dueren de overstroomingen der Opper-Schelde en Leye.

Dit alles is inderdaed zoo klaerblykelyk dat men diende beschaemt te zyn daer jegens den minsten tegenzeg te doen. Men verhoópt dan op dit punt genoeg gezeyt te hebben , en men zal voortsgaen met aen-te-haelen de oorzaaken die de gemelde overstromingen hebben doen dueren tot op het eynde van mey laestleden , wel zeker tot groot naedeel van menigvuldige meirschen. Want een ider weet dat de maend april de wey-maend of gras-maend is. Het gras schiet wortel en groeyt zelfs van in het begin van april ; en wanneer de meirschen aldan , of , het gene nog erger is , met mey nog onder water zyn , dit veroorzaekt alle soorten van water-planten en biesen , en bederft den struyk van het gras.

*Reden van de voortduering der overstroming
van 1816 tot in juny 1817.*

Van den 3 september tot den 15 oktober 1816 schynt het Tol-Huys opengebleven te zyn. Dit bewerkte eenigen val in het water ; dog den val was te kleyn en het jaergetyde te ver gevoordert om nog iets van de versmoorde vrugten de bekomen. Men nam dan geduld ; want als het kwaed zonder remedie is , men word vermoeyd van klaegen en men zwygt tot dat men nieuwe reden ontmoet. Alsdan vernieuwen zig de klagten met meerder geweld , zoo gebeurt is en uyt het volgende zal blyken.

Van in de maend oktober 1816 , en geduerende een deel van den winter , wierd het Tol-Huys geduerig open en toe gedaen. Aldus moest de Opper - Schelde en Leye wederom naer de Neder-Schelde loopen. Daer uyt volgde dat den vloed van den zomer 1816 geduerende

den winter bleef voortdueren , dat de groote massa van water van Gend tot Doornyck en van Gend tot Kortryck schier als eene volle zee bleef ; dog , tot in de jaend maerte konde dit geen voorder kwaed meer loen.

Maer op dit tydstip , wat diende 'er gedaen te worden om de meirsch en langs de Schelde en Leye 't hunnen tyde te ontlasten van den overvloed van hunne winter wateren ? Men behoorde tot Gend , van op den 23 february onder de Walpoort-Brugge in-te-leggen alle de balken , om de Leye te scheyden van de Schelde ; men behoorde te ligten alle de schoven en balken , daer onder begrepen de gene van het Tol-Huys ; en *alle deéze ontlastingen moesten alzo open blyven , toi 'er tyd dat den overvloed van water tusschen Gend en Audenaerde verdwenen was ;* alsdan moest men alle de voórnoemde ontlastingen sluyten twee dagen ter weke , t' eenemaal noodig voor de schipvaart , de fabrieken en bleekeryen ; alles overeenkomstig met de goede reden , de oude gebruyken , de wetten en reglementen by vierde bemerking aangeweézen.

Deéze zekere middelen van ontlasting wierden ten deele verzuymt , (1) en alsdan een ieder bemerkende dat

(1) Het schrynt dat men op het eynde van february en geduerende de maend maerte daer een eenigzins volkomen heeft ; behoudens dat men mag twyffelen of de grondschoven hebben geopent geweest , zoo nogtans de wet ordonneert. Niet-te-min , het zy zoo of anders , als men in het begin van april nog niet ontlast en was van den overvloed der wateren , waerom en heeft men deéze bewerkinge volgens de wet niet gecontinueert tot 'er tyd men teenemaal ontlast was ? Hadde zulks gebeurt , men hadde dit niet moeten doen den 22 mey nog den 16 juny , en alzo hadde men groote schaede en klagten voorkomen.

met het aenkomen der maend mey 1817 de overstroo-
mingen bleeven voortducen , wierd het misnoegen
ten hoogsten gebragt , en veële eygenaers spraken el-
kanderen om gemeyne vertoogen te doen.

In het begin van mey lestleden vraegde men aen
een lid der directie , of den tyd nog niet gekomen
en was om alle de schoven te openen ter ontlasting
der Opper-Schelde ? Hy antwoorde , 1°. Dat de krom-
ten der Schelde de oorzaeke waeren der vertraeging
van den loop der wateren. 2°. Dat de ontlasting der
Schelde niet en konde verhaest worden doór het ope-
nen van alle de schoven , staende dat het water niet
genoegzaam en konde toekomen. En 3°. dat zelfs de
opinie van het water-bestier was , dat alle de eygenaers
van wederzyden der Schelde hunne meirschen en lan-
den dienden op te dyken ter hoogte van dry voeten ;
dat zy alzoo by middel van een agterwerk zouden
bevryd geweest zyn van alle overstroomingen , en
verders dat men de meirschen konde verdeelen in Wa-
teringen even als in de Polders.

Wy agten zeer noodig, Mynheeren , alhier te her-
haelen de antwoóden de welke op deéze dry pun-
ten zyn gegeeven geweest.

Op het eerste punt wierd geantwoórd dat het waer
was dat de kromten in alle rivieren vertraegingen aen
hunnen loop moesten toebrengen , maer dat het ook
niet min waer was dat hoe meer val cene riviere be-
komt , hoe snelder haeren loop voortgaet ; gevolgent-
lyk dat men den loop der Schelde merkelyk verhaest,
wanneer men haer zes voeten meer val geeft doór
het openen der schoven tot Gend ; dat dit de reden
is waerom dit bevoólen word by de placcaeten , de

oude en nieuwe reglementen, die moeten gevolgt worden zoo lang 'er geene andere en zyn die het contrarie gebieden.

Op het tweede punt wierd ingevolge de waerheyd geantwoórd dat wanneer men de sluyzen tot Gend volgens reglementen opent, het water vier-en-twintig uren naer dien tot Meerelbeke gevallen is tot twee voeten en half. Dit is eene waerheyd die bekend is en wederom gebleken heeft den 22 mey laesleden; want ten zelven daeg^e alle de schoven tot Gend geligt zynde, *zoo men hadden moeten doen* ^{in continuering} *sedert den 23 february te voóren*, is het water op den 23 mey, tot Meerelbeke ontrent de kapelle van St. Eloy, circa dry ueren van Gend, gevallen tot 2 voeten, ~~en~~ ^{half}, zoo blykt by de declaratie alhier gevoegt onder N°. 1; verleend door de ouderlingen van Meerelbeke en Zwynaerde. By de zelve word nog voorders gezeyt, dat deézen val van water op vier-en-twintig ueren tot Meerelbeke komende, gelyken val natuerlyk bewerkt op alle de voordere parochien naer den kant van Audenaerde, wel verstaende naer proportie van den tyd relatief tot de afgelegentheyd van elke parochie, en voorders dat zy verscheyde winter-overstromingen hebben gezien, twee voeten hooger als de gene van 1816, en dat men nogtans met half april van allen overvloed van water ontlast was, door het ligten dor schoven tot Gend.

Dit alles word ook bewarigt met de verklaring van de onderlingen der parochie van Vurste, alhier gevoegt onder N°. 2, met de gene van Zynghem onder

Nº. 3 , de gene van Eyne Nº. 4 , en eyndeling met de gene van Deynze onder Nº. 5 , voor zoo veele raekt de overstromingen der Leyde.

Vervolgens indien de noodige ontlasting eertyds met zoo natuerlyke en eenvoudige middelen heeft kunnen geschieden , zy kan hedendaegs nog geschieden , alleenelyk met voetstappen van onze voorvaderen , en onze wetten te volgen ; wanneer de directie dit zal doen , niemand zal zig met regt kunnen beklagen.

Op het derde punt zeyde men dat men verhoopde dat de directie haer wat naeder zoude bedagt hebben voor aler de hand te leenen om zoo eenen verderffelyken prong te doen ; dat men zoude afgewagt hebben den verschyn-dag van diergelyk plan , om , was het noodig , het zelve voor het gemeyn welzyn te wederleggen ; dog dat men voór af wel wilde te kennen geéven dat het bedyken van eene lengte van omtrent twee-enderdertig ueren niet weynig kostelyk , en op de Schelde onvolbrenglyk was ; en in alle gevallen schaedlyk moest zyn aen alle belanghebbende , en aen niet eenen voordeelig. Dat ten opzigte van de verdeeling der meirsch en op de Schelde in wateringen , 'er een groot verschil was tusschen de proprietarissen op de Schelde , en die in de Polders ; dat deéze laeste alle gelyken intrest hadden in het onderhoud van hunne dyken en sluysen , tot het afweëren der zee ; maer dat langs de Schelde schier elken proprietor eenen verschilligen intrest hadde. Dat den eenen zynen hoogen meersch van tyd tot tyd als land gebruykte , terwylen

den anderen zynen leegen meirsch ophoogde, 't zy doór het maeken van cingel-gragten of anderzins, gevolgentlyk dat deéze gebreken plaetselyk zynde, men een ieder zynen eygendom moet laeten bestieren naer zynen wil, ter uytzondering der werken die de generaliteyt raeken; by voórbeeld het maeken van nieuwe watergeleeden en het zuyveren der oude.

Het schynt dat men, om het systema van de opdyking der Schelde te verkloeken, wilt doen gelooven dat den grond of bedde der Schelde jaerelyks verhoogt door het nederzinken van des zelfs limoen; maer dit is voor zeker eenen misslag; want deéze rivier schuert en kuyst haer zelven ten tyde van den minsten vloed, doór de snelheyd van haeren loop. Deszelfs aerde is van eenen leemagtigen aerd, die doór deézen loop, en doór het schueren der schepen zelve gemakkelyk geroert word, en wegspoelt alle verhoogingen die in haer bedde kunnen ontmoet worden. Dit bewyst zelfs het koleur en de dikte van haer water; en men heeft noyt gehoord, nog by geene reglementen of placcaeten en is te bevinden dat de Schelde oyt gediept is geweest, ten zy in de steden alwaer het geroert water, doór eenige werken opgehouden zynde, zyn slyk laet zinken.

Het is bekend dat de Schelde eene rivier is doór de natuer geschaepen, dus zoo oud dat niemand haeren oorsprong en kent. Indien dan het bedde deézer rivier maer eene linie s' jaers en verhoogde doór het zinken van het slyk, 'er en zoude alsnu geene Schelde meer te bevinden zyn; zy zoude sedert lang, met haere aen-

gelegen gronden tot eene moerasch gebragt weêzen. Het tegendeel is nogtans sedert hondert en meer jaeren gebeurt; want de Schelde heeft altyd haere noodige diepte behouden. De geduerige verbeteringen, daer sedert aen onze rivieren en aengelegen gronden toegebragt, doen klaerlyk zien dat het menschelyk vernuft en de hand van onze voórvaderen de afleyding van den overvloed der wateren geduerig verbetert hebben, doór andere en korter middelen, waert van zy ons den weg gebaent hebben, en die maer en moeten gevolgt worden om te geraeken tot het oogwit zoo zeer gewenscht en zoo voórdeelig aen deêze provincie.

Indien men nog vatten nog aenneemen en wilt de bovenstaende beantwoordinge op de dry voórschreeven punten, en dat men daer aen tegenstrydig werkt, het gemeyn gevoelen is dat U-Ed.^{en} schoone meirschen en leege landen verlooren zyn, en alsdan geene genoegsaame vrugten meer zullen opleveren tot het betaelen der grond-lasten.

*Middelen om voor het toekomende de
overstromingen te voorkomen.*

Wat nu eyndelinghe raekt de vraeg over de middelen om de overstromingen zoo veêl mogelyk te voórkomen, of van minderen duer te maeken, niet is zoo gemakkelyk als daer aen te voldoen, aengezien men tot dies maer en moet verzoeken van de aendagt te willen vestigen op het gene hier vooren by de vierde bemerking aengehaelt; want wy gelooven

aldaer zonneklaer aangeweézen te hebben welke maet-regelen , zoo in eenen gewoonelyken als buytengewoonelyken vloed, tot Gend dienen genomen te worden.

Dog in beyde deéze gevallen is voór eerst volstrek-
telyk noodig dat de Brugsché vaert , de vaert van het
Sas, de Moervaert, de Zuyd en Lange-Leede hunne
schuldige hulpe geéven.

Ten tweeden dat men , zoo veél mogelyk, alle de
schepen die zig ten tyde van vloed in de rivieren
bevinden , in regte linie doet liggen op d'een zyde
der rivier parallele met den oever der zelve.

Ten derden dat men , ook in tyd van vloed, geene
bruggen, op booten of tonnen gemaekt, en laet lig-
gen dweirs doór de rivieren, waer doór den waterloop
word gestremt.

Ten vierden is boven al noodzaekelyk, ja teene-
mael onvermydelyk, van eene nauwkeurige briefwis-
seling te onderhouden , als voor deézen , met de steden
van Meenen, Kortryck, Doornyck en Audenaerde,
voór het aenveérden der wateren; en met de gene
van Brugge en van het Sas van Gend, tot het af-
leyden van diere, alsmede niet te sluyten de water-
geleeden van de Moervaert, de Zuyd en Lange-Leede.

Eyndelinge dient ook in aendagt genoómen te worden
van niet toe-te-stemmen in de uytdykinge van het een, of
het ander deel meirschén, zonder voórgaende onderzoek
of zulkdaenig werk de generaliteyt niet en beschaed-
digt, want als een ider op zyn eygen, of eenige
eygenaers te saemen, mogen uytdyken naer hun eygen
welbehaegen , dan is alle water bestier onnoodig; den

kloeksten zal altyd den flauwsten versmooren, en ten laesten het water, in zynen gewoonelyken loop meer en meer gestremt zynde, zal eenen nieuwen weg van ontlasting maeken en versmooren andere eygenaers die noyt diergelyk ongeluk gehad en hebben. Het water is een element waer van men de kwantiteyt nog de magtige werkzaamheyd en kan beneëmen : stoot men het weg op de een zyde, het gaet met te grooter geweld naer de ander. Dus den besten middel is altyd van, ter minste schaede doendelyk, de wateren te geleyden langs den kortsten en bekwaemsten weg-nae de Zee.

De voordere beschikkingen tot bescherming van den landbouw en schipvaart, zyn by voórgaende placcaeten en reglementen zeer wydloopig aangewezen, en wel naementlyk is het bovengemeld arrêté van den prefect Faipoult, in date 13 vendemiaire 10e. jaar, zoo wysselyk gemaekt, dat het zoude schynen eene vermeetendheyd te weëzen, daer aen veranderingen te doen.

Zyn dan de voorgaende reglementen en gebruyken nyt eene langduerige ondervinding gesproten, ten naesten doendelyk voldoende geweest aen de belanghebbende, men moet die hedendags nog volgen, want al is 't dat eene administratie verandert van persoon, de wetten blyven de zelve, en zyn alzoo onafhangelijk van den persoon die verplicht is het bestier te doen inder manieren is bevoólen hy de wetten die kragt behouden zoo lang zy niet herroepen of verandert en zyn.

Dit is al wat men kan en moet doen; want'er en

zyn geene nieuwicheden noodig, om de redelyke belanghebbende zoo veel mogelyk te voldoen. Alle nieuwicheden zullen de gemeyne zaake verslegten, groote en noodeloose kosten veroorzaeken.

Want men mag zig niet inbeelden dat men werken kan bedunken die alle overstromingen kunnen voórkomen; dit is onmogelyk. 'Er hebben van tyd tot tyd buytengewoone overstromingen geweest, en wy hebben 'er nog te vreezen. Maer wanneer men met kennis en goede trouwe werkt, ingevolge de wetten en oude gebruyken, het gevolg zal zyn dat, even als in de voórgaende tyden, eene buytengewoone overstrominge veel minder en van korteren duer zal weézen; en dat in eenen winter-vloed, de meirschén ontlast zullen zyn met het begin van april van ider jaer, weynig min of meer, nae maete van het droog of nat weder dat men geduerende den tyd der ontlasting zal ontmoeten; en dit alles om de klaere en natuerlyke reden dat men tot Gend meer ontlastingen zal openen, en die vroeger in werkzaamheyd zal brengen.

Buyten de voórschreéven twee gevallen van gewoonelyke en buytengewoonelyke overstromingen, kan men tot Gend de wateren der Schelde en Leyeteenmael beleyden ten voórdeele van de schipvaart en de fabrieken. Deéze stad is als het midden-punt der wateren voór de schipvaart van verscheyde rivieren, en heeft den sleutel in de hand om hunne sluysen te openen en te sluyten, inder manieren als aen iders gerechtigheyd en noodwendigheyd betaemt; want alles hangt maer af van een goed bestier. 3

Om tot het zelve, is 't mogelyk, te geraeken, moeten wy alhier aenmerken, dat voór daete van de inrukking der Fransche, wanneer de wateren deézer provincie met zoo veel kunde als regtzinnigheyd beleyd wierden, het gebruyk van *Ingénieurs en chef* en *Inspecteurs* der wateren, onafhangelyk van de civile, magten onbekend was, en dat deszelfs bestier tot Gend toebetrout was aen het magistraet van der keure en aen de deputatie der Staeten deézer provincie.

Zonder lastige opzoekingen te doen om dit van ouds vast-te-stellen, blykt zulks uyt den inhoud van den vierden artikel van het Decréet van den 23 october 1775, sesden placcaet-boek, folio 1038, alwaer gczeyt is dat *het magistraet van der keure en deszelfs commissaris der wateren, de directie hebben der sluysen binnen de zelve stad.*

Het blykt uyt het zelve Decréet, alsmede uyt de gene van den 16 mey en 27 juny 1780, zelven placcaet-boek, folio 1061 en 1062, dat bovendien het general opzigt der wateren toebetrout was aen de *Deputatie der provinciale Staeten*, zoo ook nog gezien word uyt het slot van het Decréet van den 2 december 1775, ibidem, folio 1041, en uyt de gene van den 5 october, zelve jaer, folio 1034 en 1035; alles nogtans onder het onmiddelyk oppergezag van het gouvernement.

Sedert de invoering der fransche organisatie is het gantsch Water-bestier deézer provincie afgerukt geweest van de civile magten, en, van dan af to nu toe, overgegaen aen successive *Ingénieurs en chef*

en *Inspecteurs* onafhangelijk van de civile magten. Het is ook sedert dit tydstip dat deéze provincie getdorpelt is in de grootste ellenden der overstromingen, 't zy uyt misverstand, of by gebrek van plaatselyke kennissen doór de geduerige veranderingen en verplaatsingen van deéze Ingenieurs.

Daerom waer het hoogelyks te wenschen dat ten dien punte het voórgaende order van zaeken konde wederkeeren, en het bestier der wateren wederom toegeëygend worden aen de edele heeren provinciale Staeten, ingevolge den 218 artikel der grond-wet, en onder hun, aen de Municipaliteyt van Gend, voor de sluysen van Gend; alsmede aen de respective heeren Onder-Intendenten, elk in zyn ressort, en in verstandhoudinge met de Staeten; alles onder het immediaet oppergezag van het ministerie van den Water-staet, zonder tusschen-komste van onafhangelijke *Ingenieurs en chef* of *Inspecteurs*. Wy meynen goetrouwelyk dat dit misschien den eenigsten middel is om deéze provincie voor het toekomende te bevryden van de jammerlyke verwoestingen die zy doór het verkeerd bestier der wateren heeft ondergaen.

Alvoóren hier te eyndigen, dunken wy niet onnoodig te zyn van eenigzins aen-te-toonen de noodzackelykheyd van te herstellen en te verbeteren de volgende werken om te verhaesten den affloop der wateren.

Langs de Opper-Schelde, van Gend tot Gavre, bevinden zig dry watergeleyden; te weten, de *Melsen-Beek*, de *Zwarte-Coppens-Beek*, en *Zwyn-*

aerde-Beek. Deéze, van het grootste nut om de waten met meerder spoed tot Gend te brengen, zyn ten jaere 1760 gemaakt en vervolgens onderhouden geweest ten koste der administratie van Aelst, den Audenburg van Gend en Audenaerde. Maer binnen den gantschen loop der Fransche regeering, is dit ouderhoud teenemael veronagtzaamt, en daer doór is verdwenen het groot voordeel het gene deéze watergeleeden aen de generaliteyt toebagten. By dien zoude het noodig weézen deéze geleeden in hunnen voórigen staet te stellen.

Het schynt dat, doór het maeken der nieuwe brugge tot Gavre, ten jaere 1812, den loop der Schelde aldaer eenigzins vertraegt is : dog, circa honderd roeden op den zuyd-west kant der zelve brugge, bevindt zig eene steene brugge boven het water-geleed der parochie van Asper, welkers opening maer en heeft ontrent zeven voeten. Indien deéze opening op het dobbel wierd gebragt, en dat het water-geleed van daer af nae de parochie van Eeke eenigzins verwyd wierde, zulks zoude eene vergrootinge van ontlasting bezorgen aen alle de parochien gelegen tusschen Gavre en Audenaerde.

Langs de vaert van het Sas van Gend worden ook eenige beletselen ontmoet, te weten, eene ondiepte aen de brugge tot Zelzaete, regt over den graen-molen van zekeren Cornelis, en aen het bruggen-hoofd tot Riemen. Indien deéze ondiepten, als ook het onkruid zeer overvloedig in deézen vaert wassende, wierden geweert, den loop der waten zoude daer doór ook zeer begunstigt worden.

In de Lange-Leede word het onkruid ook niet ge-
weirt; en men bevind ten anderen dat de kille agter
de sluyse leedende het water der Lange-Leede naer
den polder van Canisvliet ten grooten deele toege-
groeyt is. of gevolt doór eenige aangelande; zoodaenig
dat deéze Lange-Leede, die de magtigste ontlasting
zoude kunnen bezorgen, de meeste stremming ont-
moet, het gene voór het gemeyn welzyn dient herstelt
te worden.

Eyndelinge zyn op de Neder-Schelde eenige ver-
hoogingen van straeten gebeurt, geenzins over-een-
komstig met het gemeyn welvaeren; dog dit zoude
kunnen geholpen worden doór het maeken van be-
kwaeme buysen, welkers constructie by generaele
schauwingen zoude dienen bevolen te worden.

Hier mede, Mynheeren, eyndigen wy onze aen-
merkingen op het gewigtig voorwerp aen ons voor-
gehouden. Wy hoópen aen U.-Ed.en verzoek en aen
onze pligten voldaan te hebben, biddende deéze Memo-
rie rypelyk te overweégen, en te doen overweégen
doór persoonen die plaetselyke kennissen en langdue-
rige ondervindinge hebben van de bewerkinge der
wateren van de rivieren deézer provincie. Aen hun
beter oordeel en ondervinding onderwerpen wy ons
zeer geérne, want het gemeyne-best is het eenigste
oogwit dat wy bedoelen. Indien wy daer in niet ge-
noegzaam en lukken, wy zullen misschien ten minsten
de voldoening ontmoeten van te ondervinden dat wy
ontwaekt hebben kundige en wel-bezielde persoonen
die meerder ligt zullen geéven over den verwerrenden

staet van het water-bestier deézer provincie. In deéze
hoóp blyven wy met het alderdiepst respect,

MYNHEEREN !

*U-Ed.^{en} Alderoodmoedigste
Dienaeren ,*

A.-J. FACON , J.-L. V. AELBROECK.

E. VAN CROMBRUGGHE , J. DE MEERSMAN.

Gend, deézen 2 July 1817.

DONDERSCHREVENE Jean-Baptiste Craproen, Ludovicus-Josephus Opstal, Augustinus de Koninck, Constantin de Coster, Pieter-Jacobus de Leyn en Constantinus Volckaert, alle inzetene en ouderlingen woonende langs de riviere de Opper-Schelde, binnen de parochie van Meerelbeke ende Zwynaerde, verclaeren voor waeragtig : primo, dat sy sedert veertig en meer jaeren hebben gezien dat'er binnen de parochie van Meerelbeke, van tyd tot tyd zeer groote overstromingen hebben geweest, die ontrent twee voeten hooger waeren als de ongelukkigige overstrominge van het jaer 1816 en 1817, dat nogtans alle de meirschen tot Meerelbeke, met half april ontbloot waeren van alle wāter.

2°. Dat zy by ondervindinge weten, dat zoo haest men tot Gend de Leye separeert van de Schelde, en ten vollen opent de sluysen aen de Sinte-Lievens-Poorte, Keyzer-Poorte en onder de Watermolen-Brugge, men op vier-en-twintig uren tyd het water tot Meerelbeke ziet vallen rond de twee voeten en half, dat dezen val tot Meerelbeke zynde, natuerlyk gelijken val bewerkt op alle de voordere parochien naer den kant van Audenaerde, wel verstaende naer proportie van tyd en afgelegendheyd van ieder parochie.

3°. Verklaeren zy tot bewys van dien, dat den twee-en-twintigsten meye lestleden, verscheyde meirschen tot Meerelbeke nog water hadden, het welke zig langs de gragten niet konde ontlasten in de Schelde, om dat deeze nog veel te hoog van water was door het gesloten houden der sluysen tot Gend, en dat zy 's anderdays 23 dito, met plaisir hebben bemerkt dat het water aen de capelle van Sint-Eloy, tot Meerelbeke, wezende eene afgelegendheyd van ontrent dry uren van Gend, was gevallen tot ontrent twee voeten: ~~en half~~: waer door op vier-en-twintig uren de meirschen en gragten ontlast waeren van alle water. Daer uyt heeft men besloten dat op den 22 meye voorzeyd, moesten geopent zyn de sluysen hier vooren

vermeld, het gonne d'onderschrevene onderhoort hebben aldus gebeurt te zyn.

Eyndelinge verklaeren d'onderschrevene nog dat zy naer dien. bemerkt hebben dat den 24 à 25 meye voorzeyd alle de sluysen tot Gend wederom moeten gesloten geweest zyn, mids den 26 dito, het water tot Meerelbeke ontrent zyne voorgaende hoogte was geresen, ende aldus met eene kleyne verminderinge heeft gecontinueert tot den 16 der loopende maend juny, wanneer zy ten vier à vyf uren naer middag eenen val in de Schelde hebben bemerkt, die zoodaenig spoedig gebeurde dat den 19 dito, het water was gevallen ^{ruim dertig voeten} rond de vier voeten. Verders dat dit alles claerlyk bewyst hoe gemaekkelyk het is om het water der Schelde te hoogen ende leegen, ende de meirschen te ontlasten van hun opperwater door het openen en sluyten der sluysen tot Gend. — Verleenende deze om te valideren daer ende zoo het behoort.

Dezen 23 juny 1817.

J.-B. Craproen, Aug. de Coninck, Pieter-Jacobus de Leyn, Constantinus de Coster, L.-Josephus Opstal en Constantinus Volckaert.

DONDERSCHREFFENE alle insetene en ouderlingen der parochie van Vurste, gelegen langs de Opper-Schelde, verklaeren voor waeragtigh dat zy by ondervindinge weten dat zoo haest de sluysen tot Gend ten vollen getrocken worden, men binnen de vier-en-twintigh uren naer dien aen het veir tot het voor-noemde Vurste, wesende circa zes uren van Gend, eenen val van water in de Schelde ontmoet van circa de zes duymen, dat dezen val geduerig meerder en meerder word nae maete van tyd men tot Gend de gaeten van ontlasting open laet, alswannær de Schelde aldus in haer bedde behooryck geleeft zynde, de gragten hun water in de Schelde brengen en de meirschen van overwater ontlasten.

Eyndelinge verklaeren zy, dat zy van tyd tot tyd geweten hebben, dat in eenen vloet het water vier voeten hooger was, als dat het zelve geweest heeft geduerende den winter achthien honderd zeventhien, en dat nochtans meest alle de meirschen met alf april van alle water ontbloot waeren, die ten dezen jaere met alf meye nog onder waeren. Zynde het gemeen gevoelen dat men tot Gend de sluysen niet en trekt als eertyds. Verleenende deze om te valideren daer en zoo het behoord. Dezen zesthienden juny achthier honderd zeventhien. Ons 't hoorkonden.

P.-F. Desaegher, J.-B. Schepens, J.-P. Boever, J.-L. de Schamphelaere, P.-F. Velghe, J. Weytens, J. Piens, F. van Durme, M. Schepens, P.-F. Rogge, J.-B. de Backer, J.-F. Goedertier, J.-Bapte. van Poucke, L. Piens, F. de Schamphelaere, Cons. de Schamphelaere, J. Schamphelaere, J.-B. Schietse, P. V. d'Haeger, J.-B. Peirreboom, P.-J. Stevens, A.-V. Renterghem, P.-J. Droissart, F. Goedertier, P.-J. van Heuverswyn, Benoit Labblets.

D'ONDERSCHREVENE Jacobus-Christianus Amelot, meyer, François van Lancker, Pieter-Francies de Clercq, Constantinus Ronse, Livinus de Clercq, Pieter-Livinus Bullens, Pieter-Francies Ceuterick, Adriaen V. D. Meirsch, Francies van Wanseele, Pieter van Wanseele ende Judocus D'haenens, alle insetene en ouderlingen der parochie van Syngem, gelegen langst de riviere d'Opper-Schelde, verklaeren van hunne goede kennisse te zyn, dat'er sedert merkelyke jaeren binnen de parochie van Syngem langst de Schelde verscheyde overstromingen hebben geweest die veel hooger waeren als de gonne van 1816 en 1817, en dat nogtans met het eynde van april het water in de Schelde zoodanig geleegt was, dat alle de meirschen ontbloot waeren van het winter-water, dat zy in tegendeel ten deézen jaere hebben gezien dat'er in het begin van juny nog veéle meirschen water hadden, die het zelve niet en konden ontlasten in de Schelde, om dat die nog veél te hoog was, en eyndelyk dat daer ontrent het gemeene gevoelen is, dat de langduerigheyd der overstromingen van 1816 en 1817 voor oorzaeke heeft de weynige ontlastinge die men tot Gend aen de Opper-Schelde heeft gegeven door het nontydelyk openen der schooven ofte sluysen, want dat zy ook hebben ondervonden, dat zoo haest men tot Gend de schooven van ontlastinge opent, men op korten tyd eenen merkelyken val in de Schelde ontmoet van circa de vier à vyf voeten, en dat dit geduerende deze maend juny andermael is gebleken, want op den 18, 19 ende 20sten deézer maend, is het water in de Schelde gevallen tot zes à zeven voeten, en d'ondersthrevene hebben gehoord, dat men tot Gend den 16 deézer, naer middag, deéze schooven geopent heeft. Verleenende deéze om te valideren daer ende zoo het

behoort, deēzen dry-en-twintigsten juny achtien-hondert-zeventien.

J. Amelot , C. C. Ronsse , P. F. de Clercq , P. F. Ceuterick , L. P. Bullens , Judocus d'Haenens , A. V. D. Meirsch , L. de Clercq , F. van Lancker , F. van Wanseele en P. van Wanseele.

DONDERSCHEVENE Joannes-Baptiste Bekaert, meyer der
 • commune van Eyne, Louis Landrien, tadjoint van den meyer,
 Livinus vander Straeten, oud greffier, François-Anthone Amelot,
 oud baillu, Joannes-Francies Landrien, landbauwer, Pieter-
 Joans de Backer, landbauwer, Joannes-Baptiste Ronsse, land-
 bauwer, Guillielmus Bekact, landbauwer, Emanuel vander
 Straeten, landbauwer, Francies Ronsse, landbauwer, Albert
 Peirreboom, ende Joannes Heyse, landbauwers; alle ouden-
 lingen ende insetene der commune van Eyne, arrondissement
 van Audenaerde, provincie van Oost-Vlaenderen, gelegen langst
 de riviere d'Opper-Schelde, verklaeren van hunne goede ken-
 nisse te zyn, dat 't sedert merckelycke jaeren binnen deze
 parochie langst de Schelde verscheide overstromingen hebben
 geweest, die veel hooger waeren als de gonne van de jaeren
 1816 en 1817, ende dat nogtans met het eynde van april
 het water in de Schelde zoodaenig geleeft was dat alle de
 meirschen bloot waeren van het winter-waeter, dat zy in
 tegendeel ten dezen jaere hebben gezien dat 'er in 't begin
 van juny, nog veele meirschen water hadden, die het zelve
 niet en konde ontlasten in de Schelde, om dat die nog veel
 te hooge was, en eyndelinge dat daer ontrent het gemeen
 gevoelen is dat de langduerigheyt der overstromingen van
 1816 en 1817, voor oorzaeke heeft de weynige ontlastinge die
 men tot Gend aen de Oppe-rSchelde heeft gegeven, door het
 nontydelyk openen der schooven of sluysen, want dat zy
 ook hebben ondervonden dat zoo haest ^{men} tot Gend de
 schooven van ontlastinge opent, op eenen korten tyd eenen
 merkelyken val in de Schelde ontmoet en alzo de meirs-
 chen zeffens ontlast zyn van het winter-water, gelyk ge-
 duerende deze maend is gebleken want op den 18, 19 en 20
 dezer maend is het water in de Schelde gevallen van zes à

zeven voeten , en d'onderteekende hebben gehoord dat men tot Gend , den 16 dezer naer-middag de schooven geopent heeft. Verleenende deze om te valideren daer ende zoo het behoort.

Eyne, een-en-twintigsten juny achtthien honderd zeventhien.

*H. Amelot , Pieter-Joannes de Backer , J.-B. Bekaert ,
J.-L. Landrien , adj. , P.-A. Peirreboom , J.-B. Ronsse ,
L. vander Straeten , J.-F. Heyse , J.-F. Landrien , P.-
Francies Ronsse , E.-S. vander Straeten en G. Bekaert.*

DONDERSCHREVEENE alle ouderlingen der stede ende commune van Deynse, verklaeren dat het aen hun emmers algemeyn bekend is, dat eertyds van tyd tot tyd, langst de Leye tot Deynze en daer ontrent, differente overstroomingen hebben geweest, die circa twee voeten hooger waeren als de gonne van den lest gepasseerden jaere 1816, ende dat nochtans met het begin van april de meirschen van allen overvloed van water ontlast waeren. Verders dat het ook waer is, dat ten dezen jaere 1817, tot naer Sinxen de voorschreven meirschen nog ten deele onder water waeren, en dat daer ontrent het gemeyn gevoelen is, dat dit bezonder voortkomt uyt de weynige of verkeerde ontlastinge die men geeft aen de Leye tot Gend, als ook aen het gebrek van eene goede correspondentie met Haerelbeke. Verleenende deze in faveur van de waarheyd, omme te valideren daer ende zoo het behoort, dezen 20 juny 1817.

C. P. Martens, J. d'Hont, J. B. de Bracke, Jacobus van Eeckhaute, Jan Verstraete, Philippus de Costeren Norbertus Martens.
